

הלכות שבת סימן שעד

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה ונסתם הפתח]

[וזה הלא כנדיאי עומד להפנות⁹].

שאינו דינו ככרמלית גמורה אומרים בו הואיל והותרה הותרה. [נראה ביה"ל לעיל סי' שעב ס"א ד"ה א, שמבואר מדבריו שבשעת הדחק יש להקל שאין קרפף פחות מבית סאתיים אוסר את הטלטול, אף אם היה פרוץ לו קודם השבת].

ואם החצר נפרצה לקרפף שגודלו יותר מבית סאתיים, כתב בחדושי אבן העזר (עירובין כה, ב) שאומרים 'שבת שהותרה הותרה'. מאידך, בשו"ת אבני נור (שם) כתב, שקרפף יותר מבית סאתיים דינו ככרמלית גמורה, ולכולי עלמא אין אומרים הואיל והותרה הותרה, וכן דעת הישועות יעקב (סי' שנח ס"ק א) שדינו ככרמלית, והחצר שנפרצה אליו אסורה. וראה בתוספת שבת (סי' שנח ס"ק לז) שהשיג על דברי האבן העזר.

[ביה"ל ד"ה לכרמלית]

[דאפשר דאף על פי כן שם חצר עליו¹⁰].

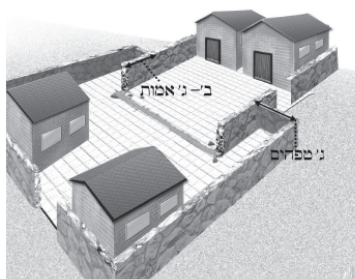
13 והחזו"א (א"י"ח סי' סו ס"ק יח) נקט להקל בזה. וצ"ע שהביה"ל עצמו לעיל (סי' שמו ס"ג) העתיק את דברי תוס' להקל.

[משנ"ב ס"ק יז]

[בשמים וְשֵׁלש אַמּוֹת¹⁴, כזה¹⁵].

14 כן הוא לשון רש"י (עירובין ט, ב ד"ה נכנסין). והפמ"ג (א"א סי' שסה ס"ק ו) תמה, שלא מצאנו מקור לשיעור זה של 'שתיים ושלוש אמות', וכתב, שאם כותלי הקטנה נכנסים ג' טפחים לתוך הגדולה די בכך. וטעמו ביאר הביה"ל לעיל (סי' שסה ס"ג ד"ה וכגון), שאם יכנסו פחות מג' טפחים יחשב מדין לבד כאילו לא נכנסו כלל לפנים הגדולה [וכן כתב הרשב"א (עירובין שם) ובעבודת הקודש בית נתיבות ש"א ס"ט] והריטב"א שם (ד"ה ופרקינן)]. מאידך, החזו"א (א"י"ח סי' סז ס"ק יב) הביא בשם הגהות הב"ח (עירובין ט, ב על דברי תוס' ד"ה כותל), שדי אם כותלי הקטנה יכנסו רק משהו לחצר הגדולה. וכן סתם להלכה (שם ס"ק ה).

15 כזה

[משנ"ב ס"ק יח]

[תרי קאלז לא הנה מְפָלג כְּלָל¹⁶].

16 והיינו, שהחצר הקטנה ניתרת על ידי 'נראה מבחוץ ושזה מבפנים'.

המשך במילואים עמוד 26

9 והחזו"א (א"י"ח סי' צח ס"ק ט) דחה ראייה זו, שמפולת אינה עומדת להתפנות באותה שבת, ולכך בעירבו לשבת אחת ונפלה מפולת אסור, מה שאין כן בנתקלקלה צורת הפתח בערב שבת שהיא עומדת להיתקן באמצע שבת על ידי נכרי [וכמו שכתב הנשמת אדם (שם) שמותר לתקן על ידי נכרי להציל מחטא של רבים]. בזה אפילו נתקלקלה לפני שבת מותר. אמנם, להלכה הסכים החזו"א עם דברי המשנ"ב, שאם נתקלקלה לפני שבת אסור.

[משנ"ב ס"ק ז]

[כ"ן שפ"י ה'שמשות ה'ה מ'ת, ה'ת ל'ל ה'שבת¹⁰].

10 בדין זה של 'שבת הואיל והותרה הותרה', הובא בגמרא (עירובין צג, ב) שנחלקו רב ושמואל, דעת רב שאין אומרים הואיל והותרה הותרה, ומותר לטלטל בתוך החצר רק בתוך ד' אמות, ושמואל סובר שאומרים הואיל והותרה הותרה, ומותר לטלטל עד המחיצה. והשו"ע פסק כשמואל, וכמבואר בבאר הגולה (אות ה). אכן, בתוס' שם (ד"ה לא) הקשו, שבסוגיא זו פסק אביי כשמואל לקולא שלא כרב, ואילו במסכת שבת (כב, א) אמר אביי, שבכל מקום שנחלקו רב ושמואל הלכה כחומרי דרב, לבד מג' מקומות. ותירצו שפעמים שקולתו של שמואל מביאה לידי חומרא, וחומרותו של רב מביאה לידי קולא, והיינו שלשמואל שסובר שאומרים הואיל והותרה הותרה, אומרים גם הואיל ונאסרה נאסרה, מה שאין כן לרב שחולק על דין הואיל והותרה הותרה, אין אומרים הואיל ונאסרה נאסרה. ונביעקך דין הואיל ונאסרה נאסרה, ראה ביה"ל לעיל סי' שעא ס"ד ד"ה כל זמן, ובמה שכתבנו שם].

[משנ"ב ס"ק ט]

אָבָל וְכו' לְכַרְמְלִית אָסוּר¹¹ וכו', דָּשָׁם לֹא נִפְרָץ אֶלָּא לְחֶצֶר שְׁהוּא רְשׁוּת־הַיְחִיד כְּמִוְהוּ¹²].

11 ומבוי שפתוח לכרמלית שהיה גדור בפתחו בצורת הפתח, והתקלקל המשקוף בשבת ונפרץ לכרמלית בפירצה של עד עשר אמות, כתב בשו"ת הר הכרמל (א"י"ח סי' יח) שבשעת הדחק אפשר לצרף את דעת מקצת הפוסקים, שכשהמחיצות קיימות ופתוח המבוי לכרמלית אומרים הואיל והותרה הותרה, ואף שלכתחילה נוהגים להכשיר מבוי בצורת הפתח דוקא, כמו שכתב הדרכי משה (סי' שסג אות יג) וברמ"א (שם סכ"ו). מי"מ כיון שמעיקר הדין די בשני פסין משהו כשבצדו השני של המבוי יש צורת הפתח, לכך בנפסק החבל או המשקוף העליון בצד אחד, יכול לסמוך על הקנים של הצורת הפתח שבצדדים מדין ב' פסין [ומתעיל אף שלא סמך על הפסין מערב שבת, וכדעת השו"ת רע"א (מהדו"ק סי' לה) שבפסין אין צריך לסמוך מערב שבת].

12 ואם החצר נפרצה לקרפף שגודלו פחות מבית סאתיים, כתב בשו"ת אבני נור (א"י"ח סי' שא אותיות יט-כ) שלדעת הרי"ף אין אומרים הואיל והותרה הותרה. מאידך, לדעת רש"י וסייעתו כיון

מילואים

הִלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁעַב

המשך מעמוד הקודם

102) ובאופן שיש חשש שעל ידי שיעמוד בפניה יתמעט מגובה עשרה טפחים על פני רוחב עשר אמות, כתב החזו"א (א"ח סי' צח ס"ק א) שאסור לעמוד בפניה, שהרי צריך לשמור שלא תפחת המחיצה, משום שחוששים שמא יבוא לטלטל לאחר שתפחת.

[משנ"ב ס"ק קמ]

אָפּלוּ כְּחַל אָסוּר וְכוּ' (103).

103) ולקח עץ ואבן מהמחיצות שסביבות העיר ביום חול, כתב החזו"א (א"ח סי' צח ס"ק ג) שלפי דברי הרא"ש אסור, אם לא שדעתו לסתור את כל המחיצה. וכתב שלמעשה אין אנו נוהרים בוה.

תבן בשבת ואחר כך מטלטל בשבת, חוששים שמא יבוא לטלטל גם בשבת הבאה, אבל בחול מותר לו לקח מהתבן ואין חוששים שיתמעט ויבוא לטלטל בשבת הבאה, משום שבדאי יבדוק קודם שבת אם המחיצה כשרה.

101) ולטעם זה כתב רש"י (עירובין עט, א, ד"ה כיון דאיכא. בפירושו השני) וכן הביא הבי"י, שרק התבן שמעשרה טפחים ולמטה אסור, אבל מעשרה ולמעלה שאין בו צורך למחיצה, לא הקצהו למחיצה ומותר. והחזו"א (שם ס"ק א) הוסיף לחדש, שגם התבן עד שיערר י' אמות לרוחב המחיצה אינו מוקצה, מאחר שעד י' אמות פתח הוא ולא פירצה.

[משנ"ב ס"ק קלט]

וְהֵתֵם לֹא חִישִׁינן לְדִלְמָא נִתְמַעַט מְעַשְׂרָהּ (102).

הִלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁעַב שֶׁעַב

המשך מעמוד רמג

מזוית לזוית, לבין אם הוא מונח באלכסון מאמצעו לאמצעו, אלא כל שהסגר עומד באלכסון אינו נחשב פתח, משום שאין דרך להלך כך. ומכל מקום הסתפק באופן שהגוזזטרות בולטות זו כנגד זו כזה ¹⁰⁴, והעמיד את הנטר באלכסון של ג' טפחים, שבוה כיון שאפשר לתקנו ולהעמידו ישר, יתכן שנחשב לפתח בר קיימא.

הִלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁעַב

המשך מעמוד רמד

(עירובין פט, ב ד"ה ושמואל). שגם אם יש בליטה על גבי הגגות ואין המחיצות התחתונות ניכרות, מי"מ אם מחיצות הבית עורפות למעלה אפילו בפחות מעשרה, נחשב כמחיצות הניכרות.

20) והחזו"א (א"ח סי' קח ס"ק ב) הביא בשם הרשב"א, שאם בני הגג הגדול עשו מחיצה על הגג שלהם ובני הקטן לא עשו, מותר לבני הגג הגדול לטלטל גם בגג הקטן [וכדעת רב יוסף בעירובין פט, ב], וכן כתבו הריטב"א והמאירי שם, ודעת הבית מאיר (בסי'י) שלהלכה לא קיימא לן כדעה זו. [וראה בשו"ת הלכות (סי"ח) מה שכתב בדעת המשנ"ב].

[משנ"ב ס"ק כג]

שָׁקַל גַּג הַקָּטָן הִיָּה מְכֻנָּן נֶגְדַּ גַּג הַגְּדוֹל הַסְּמוּךְ לוֹ (21).

21) ואף אם הגגות אינם מחוברים ממש זה לזה, כתב בשו"ת אבני נזר (א"ח סי' רעב אות א) שכל שהמרחק ביניהם הוא פחות מארבעה טפחים אין אומרים גוד אסיק, משום שמחיצה צריכה להיות סמוכה לחלל ארבעה טפחים, וכשהמרחק בין הגגות פחות מארבעה טפחים, המחיצה אינה רואה חלל ארבעה ואין עליה שם מחיצה, ולא שייך לומר גוד אסיק. [אלו"ם, ראה במה שהובא לעיל סי' שעב ס"ק קיט מהשערי ציון].

[משנ"ב ס"ק יט]

נִרְאִין לָהּ שִׁירֵי פֶתֶל מְכָאן וּמְכָאן (17).

17) ואם אורך הגיפופים יותר מארבע אמות, כתב החזו"א (א"ח סי' פח ס"ק יא) שנוקטים להלכה כדעת הראשונים שאינם מתירים מדין נראה מבחוץ [שאף על פי שמתירים את הגדולה, משום שנראה מבפנים מועיל הוא גם ביותר מד' אמות, אין אומרים שיעיל מדין מיעו לקטנה]. והקטנה אסורה אף אם כותליה אינם נכנסים לגדולה [וראה עוד בענין זה לעיל סי' שנח ס"ק צ].

[משנ"ב ס"ק נא]

נֶקֶט לְשׁוֹן 'נִפְרָן' אֶיְדֵי הַסְּעִיף (18).

18) ולדבריו מדוייק היטב לשון המשנה (עירובין צב, א) שהביאה ברישא את דין גג, ולא הוכיחה בדין זה לשון נפרצה אלא 'גג גדול סמוך לקטן', הגדול מותר והקטן אסור. ובסיפא כשהביאה המשנה את דין חצר, לשון המשנה הוא 'חצר גדולה שנפרצה לקטנה'.

[שעה"צ ס"ק טו]

וְכָמוֹ שֶׁקָּבְעוּ אֵתָהּ מְקָרְשִׁים בְּבֵאוּר הַמְּשֻׁנָּה (19) וכו', הָאֵשׁ עַל־גַּבּוּ מְלַמְּעָהּ מְחִיצָה (20).

19) כן פירש הרמב"ם בפירוש המשנה. פירוש אחר כתב הריטב"א

הלכות שבת סימן שעד

באר הגולה רמד

ה שם צ"ג
 וכלשואו, הסבת
 הפוקים ו דאי
 כששבתו בחציה,
 אפלו מחצו לחצו
 נמי ז משנה שם צ"ב
 ח בתי יוסף, דאלו
 בשבת קצו שהתנה
 התיה, דקלעיל
 ט משנה שם דף טו
 י שם בגמרא ט
 כ (קנז) ל ויהי
 אמרין חזון קאלו
 ראשי הנפיה של חמלי הקטנה סיפיו לשני חמלי ארץ הגדולה מ משנה שם צ"ב ש פכוש רש"י * (פן הוא כמשהו וכן הובא בסור)

לזו לא: ב' הנה כחל בין שתי חצרות וערכה כל אחת לעצמה *ונפרץ הכחל בשבת, מתרים לטלטל כל השבת (ז) כל אחד בחצרו (ח) ואפלו כלי הבית. (ט) אבל חצר שנפרצה בשבת לרשות הרבים או *לכרמלית, אסור: ג' חצר קטנה (י) שנפרצה קדם שבת (יא) במלואה לגדולה (יב) ואין בפרצה יותר מעשר אמות, (יג) גדולה מתרת (יד) להוציא בלים ששבתו בבית לחצרה (טו) אם ערכה לעצמה, (טז) *וקטנה אסורה להוציא בלים ששבתו בבית לחצרה אלא אם כן ערכו יחד; (יז) והינו 'משנכנסין פתלי קטנה לגדולה, *וכשפתלי קטנה (יח) מפלגים שלשה טפחים מקתלי ארץ הגדולה, (יט) דאם לא כן היתה קטנה נותרת על-ידי 'נראה מבחוץ ושוה מבפנים: ד' (כ) גג קטן (כא) *שנפרץ (כב) קדם שבת (כג) במלואו לגג גדול, (כד) * (קטן) אסור להעלות עליו בלים (כה) ששבתו בבית, (כו) וגדול מתר;

באור הלכה

ערב דרך הפתח ונסתם בשבת, פרש רש"י ג' קצו שפלה מפלת כנגדו, וזה הלא בנדאי עומד להפנותו¹⁹, ואפלו הכי לא הטר רק כשנסתם בשבת גופא ומשום דבין השמשות חל הערובי-חצרות וכוון שהטר הטר ולא הנתסם במעור יום, ועל-כך דלא הקל השלחן-ערוך אף כשעומד לפתח אלא כשעורב לשנה ומשום דהערוב כבר חל בשבת ארשונה ולכן מהני אף כשנסתם אחרי-כך, ולא כשעורב לשבת אחת דערבן אל חל הערוב כלל פעם אחת בבין השמשות, ובפרט דעקר הדין אינו ברור וכנ"ל, אס"כ הובי דלא להוסיף עלה. ומה שכתב בנשמת-אדם דיש נסח אחר בתוספות דגרס 'לשניקו', באור ורוע קטב ב"טנן 'לשנה' וכן ברא"ש: * ונפרץ הכחל בשבת. הנינו במלואו או בותר מעשר אמות: * לכרמלית, אסור. עין בבית-יוסף שכתב דהניו שאסור לטלטל בחוף חצרו יותר מארבע אמות, אבל בחוף ארבע אמות מתר אפלו לטלטל משנו לכרמלית דהוא נמי ככרמלית דמיא, ובמגן-אברהם מסתפק בזה, דאפשר דאף-על-פי-כן שם חצר עליו¹⁸. והנה בתוספת-שבת הביא ראיה מתוספות שבת דף ט דמתר, וכן הביא בחדישי רבי עקיבא איגר, ובספר נהר שלום הביא דבעבודת-הקדש, שער השליח דין א, אימא בהדיא לאסור, וכן בתוספת-שבת ה"גל הוכיח מרש"י דף כד לאסור, עין שם, ועל-כן נראה שצ"ח להקל: * וקטנה אסורה. הנפרצה במלואה. הכלל, 'מלואה' נקרא היכא דלית לה פס ארבעה טפחים או פס משוה טפח ומכאן (או טפח לדעה אחרת) נקרא 'מלואה' ואסור אם נפרץ למקום האסור, ואם נפרץ לחצר צריך עורב אחר לשניהם, ואם הנפרצה יותר מעשר אמות הוי פרצה גס"כ ואסור [פמ"ג]: * ובשפתלי קטנה מפלגים שלשה טפחים וכו'. לאו דוקא, דאף כחל אחר סגי [נהג"א], ונראה לומר, דאף אם היה רק כחל אחד מפלג שלשה טפחים והשני היה פחות מזה בס"כ אסור, דמה מהני שאמר לבוד מצד אחר, הרי בעיני דוקא פס משוה טפח ומכאן או פס רחב ארבעה טפחים מצד אחר: * שנפרץ קדם שבת במלואו. הא דלא משתרי גג קטן בגופי גג

משנה ברורה

הראשונה, פן כתבו האחרונים: ב' (ז) כל אחד בחצרו. דאף דכל חצר נפרץ עתה לרשות אחרת, שאין משתפין יחד והיו נפרץ למקום האסור לו, מקל מקום כיון שבין השמשות היה מתר, הטר לכל השבת¹⁰: (ח) ואפלו כלי הבית. דאלו כלי החצר מתר לטלטל אף מחצר לחצר גם כשנפרץ, דכל החצרות רשות אחת, וכדלעיל בריש סימן שעב: (ט) אבל וכו' לכרמלית אסורה. כנה לא אמרינן כיון שהתרה התרה כמו דאמרנן מעקרא, דשם לא נפרץ אלא לחצר שהוא רשות-היחיד כמוהו¹¹, ואין ביניהם אלא שוה הוא של יחיד זה וזה הוא של אחר, אבל זה שנפרץ לרשות אחרת ממש, לא אמרינן בה הואיל והתרה התרה. ועין בבאור הלכה: ג' (י) שנפרצה קדם שבת. דאלו בשבת אמרינן (ט) כיון שהתרה התרה: (יא) במלואה לגדולה. רוצה לומר, שהיו סמוכין זה לזה וכתל מפסיק ביניהם ונפרץ כל הכחל הנה: (יב) ואין בפרצה יותר מעשר אמות. דאלו יותר מעשרה (י) לא שרף לומר דקטנה היא כפתחה של גדולה, דפתחא יותר מעשר אמות לא עבדי אינשי: (יג) גדולה מתרת וכו'. ואין הקטנה אוסרת עליה, דהא הגדולה יש לה גפופין, ומקום פרצת הכחל של הקטנה (יג) הרי היא כפתחה: (יד) להוציא בלים ששבתו בבית וכו'. דאלו בלים ששבתו בחצר מתר לכחלה להוציא אף לחצר אחרת, אפלו כשלא ערכו יחד: (טו) אם ערכה לעצמה. אבל אם לא ערכה, אף היא אסורה: (טז) וקטנה אסורה וכו'. דהרי כחל שלה נפרצה במלואה לגדולה, שהיא מקום האסור לה: (יז) והינו וכו'. רוצה לומר, אימתי הקטנה אסורה, בשפתליה נכנסין

ובולטין לתוף הגדולה (יז) בשפתים ושלש אמות¹⁴, כנה⁽²⁾ 15: (יח) מפלגים שלשה טפחים, וזה דבעיני שלשה טפחים, דאי לא הכי אמרינן לבוד לארץ הגדולה והיו לא היה מפלג כלל¹⁶: (יט) דאם כן היתה קטנה נותרת וכו'. רוצה לומר, דאם לא היו נכנסין ובולטין פתלי קטנה לתוף הגדולה, היתה גג קטנה מתרת, (יג) דאף-על-גב דשוה מבפנים, שהעומד בחוכה רואה כל פתלי ארבעה טפחים ששבתו בחוכה רואה לה שיוירי כחל מכאן ומכאן¹⁷) ונהיננו, אותו ערף שהגדולה עודפת על הקטנה ונתרת בהם, תשתרי גם הקטנה. מה שאין כן כשבולטין פתלי קטנה לתוף הגדולה, נפר שאתון שיוירי כחל של הגדולה העומדין מאחורי פרצת הקטנה אין שרף לה: ד' (כ) גג קטן וכו'. אבל אם שני הגגין (ז) שוין, אוסרין זה על זה אפלו אם אינם יותר מעשר אמות, דהרי נפרצו במלואן זה לזה: (כא) שנפרץ וכו'. לאו דוקא, והפנה, שהיה פתוח לגג הסמוך לו, דכגג (טו) לא אינו בשהיה מתחלה מחצה, ונקט לשון 'נפרץ' אידי דסעיף 18: (כב) קדם שבת. דאי בשבת, אמרינן כיון שהתרה התרה, וכנ"ל: (כג) במלואו לגג גדול. הינו שכל גג הקטן היה מכנין נגד גג הגדול הסמוך לו¹⁸, ומיני נמי שלא ערכו בעליהם יחד, וגם שאין גג הקטן מחזיק יותר מעשר אמות, וכנ"ל בסעיף ג: (כד) קטן אסור להעלות וכו'. דהרי נפרץ לרשות חבירו האסור לו: (כה) ששבתו בבית. דאלו (טו) בלים ששבתו על הגג מתר לטלטלם אפלו לגג חבירו בלי עורב כלל, וכנ"ל בסמ"ק שעב סעיף א: (כו) וגדול מתר.

שער הציון

(ט) בית-יוסף: (י) פוסקים: (יא) משנה: (יב) רש"י דף ט: (יג) הכל מבאר שם: (יד) פשוט: (טו) בן משמע מרש"י וגם הרא"ש העתיקו, ובודאי הטור שכתב לשון 'שנפרץ' לא חלק עליו, ובעל-מכתב צריך לפרש פן דברי השלחן-ערוך, דאי מיני כשיש לגג הגדול מחיצות וגם להקטן היה מחיצות אלא שנפרץ לו במלואו, וכמו שכתבו איהו מפרשים בבאור המשנה¹⁹, אס"כ מהו זה שפסם השלחן-ערוך: אבל אם אינם נפרות וכו' הרי פרמליות, הא יש על-צבוב למקעלה מחיצות²⁰, וכן הנינו כשהעתיק האפן שיש לגג הגדול מחיצות, כתב בהדיא דבנה אפלו אם אינם נפרות נמי מהניא, וכן פתב בספר בית-מאיר, ועין במאמר